

ג'יאפ-נלס

החברה הישראלית לפסיכואנליזה
באסכולה הלאקאניאנית החדשה

טיוטות

עשיתי דבר מה פשוט מאוד בכדי להתחיל שנה זו, שמתתי בחפיפה שני כתבים של לאקאן. האחד, במובן מסוים הינו כתבו האחרון, ה"מבוא למהדורה האנגלית של סמינר XI" של ארבעת המושגים, ואקרא לו כפי שהוא מוכר על פי תחילתו "L'esp d'un laps". חפתי כתב זה עם "התשובה להערה של ז'אן היפוליט על ה- Verneinung של פרויד" שהוא אחד מן הכתבים הראשונים של לאקאן, שדרך אגב מופיע בגיליון הראשון של כתב העת הפסיכואנליזה היכן שהופיע גם הטקסט הכתוב של הנאום ברומא "פונקציה ושדה של הדיבור והשפה".

אני עוקב אחר ההשלכות של חפיפה זו, שמוכיחה את עצמה במהלך הטיעון שלי, כך אני מקווה, ושתאיר עבורנו את הנתיב בו לאקאן החל את הוראתו כמו גם את הכיוונים שהוא שרטט כאשר הוראה זו הופסקה, עקב מותו. הוראתו נקטעה שנה לפני מותו של דוקטור לאקאן.

כנקודת פתיחה, אני בוחר ממה שהצגתי בפניכם בפעם הקודמת את צמד הניגודים שטרם יצא לאור, כמדומני: ההנגדה בין ההיסטוריה והממשי.

ההיסטוריה והממשי

את הצמד הזה מצאתי, במהלך השנים, בכתב כזה ואחר של לאקאן. הטקסט האחרון שלו מוסיף שבאשר לממשי, ההיסטוריה [histoire] נגועה בהיסטוריה [hystoire] - לא שומעים את ההחלפה של i ב-y, כך שההיסטוריה הינה היסטוריה.

L'histoire et le réel

Hystoire

Hystérie

זוהי דרך קיצור, המתאפשרת על ידי מה שתמצאו ב-"L'esp d'un laps", שם תמצאו את ההשוואה הזו. אמרת אירוע היסטורי [hystoire], אמרת היסטוריה.

לפיכך, היסטוריה עם i, היסטוריה עם y, היסטוריה, מונחות בסדרה.

חידוד לשון זה אינו חסר חשיבות, ואף יש לתת לו את מלוא החשיבות, מאחר וההיסטוריה היא מבנה פסיכופתולוגי בו מוצגות באופן המזוקק ביותר ההשלכות של האחר על הסובייקט, של הדיסקורס שלו, כלומר ההשלכות של הדיסקורס של האחר על הסובייקט, ואף ההשלכות של האיווי של האחר.

זה מביא אותנו אל הנתב שלאקאן לקח בהוראתו של פרויד, כלומר ההגדרה של הלא מודע כשיח של האחר.

כדי למקם את אבן הדרך הזו, הייתי אומר שהתיאוריה של הלא מודע של לאקאן הראשון מנוסחת החל מההיסטוריה, ולפיכך, החל מן ההיסטוריה. די לסטודנט - ויש ביניכם כאלו, עלי לחשוב גם עליהם - די לסטודנט לפתוח את הדוח על "פונקציה ושדה של הדיבור והשפה בפסיכואנליזה" כדי להבחין שהחלק הראשון של טקסט זה, מבין שלושת חלקיו, מתחיל בהערה אודות ההיסטוריה. כאשר לאקאן החל את הוראתו, הוא הציג את חשיבתו אודות הלא מודע של פרויד החל מהדיסציפלינה של ההיסטוריה, שדרך אגב, הייתה מדוברת בתקופה זו של תחילת שנות החמישים. בתקופה זו היו חידושים בלימודי ההיסטוריה, שהוכרזו ברעש וצלצולים על ידי מה שנקרא Ecole des Annales, ואף אם האזכורים אינם בנמצא, זה מתייחס לארכיטקטורה חדשה שמוקנית לדיסציפלינה של ההיסטוריה, על ידי ברודל, פרננד ברודל [Fernand Braudel], אשר הראה את המאפיין היחסי, השרירותי - כפי שסוסייר מדבר על השרירותיות של הסימן - את הקיטוע של ההיסטוריה, או את המהירות שלה.

ברודל הבחין בהיסטוריה בין תופעות ארוכות טווח, תופעות בנות משך זמן ממוצע, ופני השטח של ההיסטוריה המיידית. בכך הוא צלח את יבשת ההיסטוריה, וללא ספק, הפך אותה למורכבת יותר. לאסכולה זו, שהייתה בראשיתה צרפתית, היו הדים בעולם המחקר עד כדי כך שההיסטוריה הפכה לדיסציפלינה מורת דרך, אם זכרוני אינו מטעני, ושנים לאחר מכן מישל פוקו כתב את הארכיאולוגיה של השיח, והמליץ כנקודת פתיחה את ההצבה היחסית, במהירות נבדלת, של התהליך ההיסטורי. עבור לאקאן בתקופה ההיא, זו אינה ההיסטוריה אלא הבלשנות שמשמשת עבורו כמגדלור, אך אין זאת מן הנמנע שהמילה היסטוריה נותרת דחוסה ביותר בתחילת מחשבתו, גם אם בהמשך היא מתפוגגת, ושוב אינה שבה. אין זה אלא כדי להדגיש עבורנו את המשקל שלאקאן נתן למילה זו. משקל זה, עלינו לציין אותו בנוסחה שכלל אינה מוגזמת, הלא מודע - אותו לא מודע בנקודת המוצא של לאקאן - הלא מודע הוא היסטוריה.

ניתן למצוא עדות על כך בעמוד 261 בכתבים, היכן שלאקאן מעיר על כך שמה שאנו מלמדים את הסובייקט להכיר כלא מודע, זו ההיסטוריה שלו.

יש כאן כמובן משהו מטריד עבורנו, ונתקשה בהמשך הדרך למצוא אצל לאקאן את הרעיון שהאנליטיקאי מלמד משהו את האנליזנד. ההפך הוא הנכון, האנליזנד מלמד את עצמו במשימתו שלו. אולם נשאר זאת בצד כדי לציין שאם מדובר על הכרה של ההיסטוריה על ידי הסובייקט, הרי שלא ניתן להכירה. בלתי-מוכר זה הוא הלא מודע.

אני מצטט בשנית: "אנו עוזרים לסובייקט לשכלל את ההיסטוריזציה הנוכחית שלו עם אירועים שכבר הכריעו מספר "מפנים" היסטוריים בקיומו".

נדגיש את המילה הכריעו *déterminé* המניח שהמילה פועלת, בצורת ה"מפנים", כלומר בשינויים של מובן ושל אוריינטציה. סוגיה זו של המובן או של האוריינטציה של הממשי תעסיק את לאקאן בסמינר שלו על הסינטום החל מהאוריינטציה שיש להעניק, או לא, למעגלי החבלים בהם מותקנים הקשרים הבורומאים.

לשכלל, המילה שם, לשכלל, והיא מניחה שמצויים עבור הסובייקט מספר ליקויים, פגמים המזוהים עם מה שעבורו הוא הלא מודע, ומה שמציב באופק תיקון שיש להשיגו, שלמות, לכידות, ונאמר אף עקביות. ויש גם את האמירה "אנו עוזרים לו", עזרה. כאשר מדובר בלא מודע הוא היסטוריה, היסטוריה שיש להכיר בה, האנליטיקאי נמצא אכן בעמדה של מסייע וזה בדיוק מה שעומד תחת ביקורת בטקסט "L'esp"

"d'un laps", זה בדיוק מה שנמחק כשלאקאן אומר שנים לאחר מכן: "אין אף חברות [באנליזה] שהלא מודע מסוגל לשאת". שם כבר אין כל נטייה "לעזור לשכלל".
לא חברות ולא שומרני טוב.

המפנים עליהם לאקאן מדבר הנם אירועים היסטוריים, בין אם הוכרו במובן ובכיוון כזה או אחר, ובין אם פעלה צנזורה כדי לאסור את ההכרה שלהם, צנזורה שפועלת אף היא תחת סדר מסויים.
הגדרה זו של הלא מודע כהיסטוריה הנתמכת, יש לומר, במשהו די ברור מאליו, איזה יחס אל הממשי נגזר ממנה? הרי יש בהתנסות האנליטית מימד של סיפור חיים, סיפור של אירועים והבחנה באלו שחוללו מפנים, זיהוי של אחרים כאטומים, שיבה אל אותם אירועים היסטוריים, הענקת משמעויות שונות עד הרגע בו העניין בהם מחוויר, ולבסוף ישנה פליאה על הזמן הממושך שעבר בכדי למסור אמת תפלה. איזה יחס לממשי מחויב מגישה זו ללא מודע?
גישה זו מניחה שאט אט מגיחה, אם אנו רואים זאת כשלמות שיש להשיג, מגיחה אמת בממשי - כן אמר לאקאן באותו זמן. בואו נאמר שגישה ראשונית זו ללא מודע מניחה, בין שלל הניסוחים שלו את עליונות האמת על הממשי.

אמת ממשי

להיסטוריה עליה מדובר יש ייעוד טוטאליטרי, כלומר, היא מניחה שהאופרציה [האנליטית] יוצקת המשכיות ומתגברת על אי-רציפיות שנפערות עקב פליטת פה, מעשה כשל שדווח, חוסר המובן של החלום או מובנו המפתיע, כדי ליצור רציפות ביחס עם האחר.
באופן זה, ההיסטוריה של הסובייקט היא השם לתהליך האנליטי; היסטוריה שנוצרת בהמשכיות האינטרסובייקטיבית של השיח. מסיבה זו לאקאן יכול לומר באותה תקופה שהלא מודע יהא פרדוקס אם נשייך אותו למציאות אינדיבידואלית. למעשה, כל מה שהינו ללא-מובן מכריח פירוש טקסטואלי המשיב את המובן על כנו ובכך מתגבר על ההפרעה ברצף, מתגבר על ה- l'esp d'un laps, בכדי להשיג את הרציפות של השיח.
נכלל בתיאוריה זו גם הרעיון שהלא מודע מתנהל כמו היסטוריה/סיפור בתקשורת עם האחר. והרי מלכתחילה הסכמות בהן משתמש לאקאן ולאחר מכן הוא יעשה זאת בצורה מפורשת, הן סכמות של תקשורת שלוקחת בחשבון את הסיטואציה האנליטית.
הסיטואציה האנליטית מציגה את האחד והאחר, האחד שפונה לאחר, ואחר שמוכן לסבול את הפונקציה של הפרשן. אם תרצו, אפשר להשוות בין הסיטואציה האנליטית לבין מה שאוכל לקרוא לו הסיטואציה הראשונית, כלומר שההיסטוריה של הסובייקט נמסרת ומתארגנת בתוככי היחס שלו אל האחר.

זה כמובן שונה מאוד מהפרדוקס שלאקאן מנכיח בסוף הכתבים שלו, בכתבים האחרים בהם האנליטיקאי מופיע כסוג של פורץ או פולש מעצם כך שהאנליזה החלה כפרקטיקה של יחיד, פריוד.
לכן באותו טקסט אחרון, הנוכחות של האנליטיקאי מתגלית כמטעה, כמוליכת שולל בעוד שהיא כלולה במושג עצמו של הלא מודע כאשר אנו במישור של התיאוריה הראשונית אותה תיארתי. כפי שלאקאן מהבר אותו בדוח ברומא - הלא מודע הוא היסטוריה - הינה תיאוריה שמביאה באופן מסוים לעילפון של הממשי. הוא דוחף את הטיעון שלו עד כדי לומר שההיסטוריה תמיד שם, שאירוע אינו התפרצות של

ממשי, האירוע הוא עובדה היסטורית כבר מן הרגע שהוא מגיע ונחווה. במובן זה, מה שאנו קוראים לו היסטוריה זהו למעשה תהליך של היסטוריה עבור הסובייקט, מבלי שיהיה בסיס של אירועים ממשיים. מסיבה זו לאקאן מבחין בחלק הראשון [של הטקסט], בין פונקציות ראשוניות ושניוניות של ההיסטוריה.

לומר שיש היסטוריה ראשונית משמעו לומר שכנקודת מוצא, אין ממשי עבור הסובייקט, אין ממשי שמתורגם באמת. לכן הוא מדבר על פונקציה ראשונית של היסטוריה. פונקציות הן שניוניות כאשר ההיסטוריה עוברת שינוי על ידי מפנה היסטורי כזה או אחר. אני קורא בתפיסה זו, שהינה קיצונית במה שלאקאן אומר, שמה שאנו קוראים לו התרחשויות, אינו מתנגד להיסטוריה. ההתרחשויות, עבור לאקאן הזה, אינן מקריות או עובדתיות. הוא משתמש שם במילה *עובדתי* במובן האקזיסטנציאלי, במובן של עובדתיות, כמאפיין של התרחשות הטהורה.

הערך האולטימטיבי של האירועים, הוא אומר, אינו מצטמצם להיבט הגולמי של הטראומה. במילים אחרות, בפריצת הדרך הראשונה של לאקאן, אפילו המושג של הטראומה מחוויר מאחר שההיסטוריה ראשונה לכל. טראומה הינה כבר סימון [stigmata] היסטורי, ומשם מגיעה ההגדרה שהוא ייתן שנתיים שלוש מאוחר יותר לשרשרת הסמלית. *שרשרת סמלית*, הוא מושג שלאקאן הגה החל ממספר אלמנטים. זהו מושג המאחד את הדיבור וההיסטוריה. בעמוד 458 בכתבים, לאקאן מגדיר את השרשרת הסמלית באמצעות הבחנה בין שלושה מימדים: ראשית, מימד ההיסטוריה, ולאחר מכן, מימד השפה והמימד של הסובייקט האחר.

מימד ראשון: השרשרת הסמלית הינה היסטוריה/סיפור, סיפור של חיים שנחוו כמו סיפור. מה שנדמה כטאוטולוגיה מצביע על כך שהשרשרת הסמלית, במושג שלה, כוללת סובייקט המחבר [lie] בין הרגעים השונים אותם הוא קורא [lit], במובן של יצירת ההיסטוריה/סיפור שלו. סיפור חיוי אינו אסופה של אלמנטים חיצוניים אחד לשני, סגורים על עצמם ואינם נגישים למובן, כפי שמציע לאקאן ב" L'est d'un laps".

חיים שנחווים כמו סיפור.

מימד שני הינו השפה. לאקאן אומר בפירוש סובייקציה ח-s-u-g-é-t-i-o- (משחק מילים בין סובייקט *suje* וסוגסטיה [suggestion]). סובייקציה לחוקי השפה, כתנאי להכרעה מוקדמת [surdétermination]. בנקודה זו, יש לנו כנתון את מושג החוק, את חוקי השפה כמו המטאפורה והמטונימיה, שפועלים בשרשרת הסמלית ומכפיפים את הסובייקט לחוקיה. ההד שאנו שומעים כאן הינו הד ישיר להגדרה שלאקאן נתן בסמינר שלו על *הסינטום* את הלא מודע כחסר חוק, במהופך להגדרה של השרשרת הסמלית.

נקודה שלישית, הסובייקט האחר, המימד של הסובייקט האחר הוא זה של האני הבין-סובייקטיבי שהוא ביסודו - *אני מדבר אליך ואת/ה עונה*; אני שואלת ושאלתי כבר כוללת את תשובתך. האמת חודרת לממשי דרך האני הבין-סובייקטיבי.

הניסוח של האמת *חודרת לממשי*, אשר אני מפשט אותו כעליונות של האמיתי על הממשי. זהו מאמץ להכניס את האמת בממשי עד האופק של השלמות, של הגשמה מוחלטת של האמת.

אמת ↓

ממשי ↓

ניכר אם כן שלתיאוריה של הלא-מודע-היסטוריה יש כמה נקודות לטובתה. לא בא בחשבון לשכוח אותה. אין לתפוס את המונחים בהם אני משתמש מההוראה הראשונה והאחרונה של לאקאן כתיאוריה אחת משודרגת ביחס לשנייה. קיומן של התיאוריות השונות מציינת לסוג התצורות שפרויד מציין באשר

לנורוזה, היינו ערימה [superposition] והצטברות של תיאוריות שמצויות כמו אחת לצד השנייה. כיום, כאשר אנו מקשיבים לפצינט באנליזה, כאשר אנו מדווחים על המקרה שלו, כמובן שהמימד של הלא-מודע-היסטוריה קיים. אנו אף יכולים לומר שאנו נשמרים מהייעוד הטוטליטרי של התיאוריה הזו בכך שאנו משכנים אותה לצד המעקפים השונים שלה.

לא-מודע-היסטוריה הוא לפיכך לא מודע במבנה אינטרסובייקטיבי, ומסיבה זו הפסיכואנליזה פועלת, מאחר והיא מעלה לבמה אינטרסובייקטיביות מלאכותית משהו, החוזרת על התנאים עצמם ליצירת ההיסטוריה ומאפשרת לשכלל את ליקוייה.

הפירוש מיועד למסור מובן המשכי ופעולתו מצייתת לחוקי השפה. בכך אנו מוצאים עצמנו תמיד מתייחסים לרכיבים מסמניים של השפה ולסוגי קישורים אפשריים שלהם, קישורים ועיבויים אפשריים. ניתן להוסיף שהפעולה מצייתת גם לחוקי הדיבור, כלומר לחוק ההכרה. לקבלת הפנים שהאחר עושה למה שאני אומר יש השפעה מרחיקת לכת על הכניסה של האמת לממשי - ובכך אין אלא לומר שוב את המילה אינטרסובייקטיבי במסגרת האנליזה - זהו הלא מודע הטרנספרנציאלי.

הכל משתנה מקצה לקצה ברגע שאנו מנסים לפתח את התיאוריה של הלא-מודע בהוראה האחרונה של לאקאן. אם לומר זאת בפשטות, זוהי תיאוריה שאינה מפותחת החל מההיסטוריה ומההיסטוריה אלא דווקא מהפסיכואנליזה. הטלטה, או המפנה ההיסטורי בהוראה של לאקאן ממוקם באופן זה.

יש אינדיקציה חשאית לכך בטקסט "L'esp d'un laps" כאשר לאקאן מציין את שפריד כפה עליו, כפסיכיאטר צעיר, כלומר את הפרסונה שהוא שיים Aimée בתזה שלו בפסיכיאטריה. זו אינדיקציה שבסופו של דבר, לפני ההבניות שלו את הלא-מודע-היסטוריה, הוא נכנס לתיאוריה של פרויד דרך הפסיכואנליזה.

זוהי ההצדקה לכך שחיפשתי את השרטוט של הטקסט האחרון שלו במה שהוא מציג ב"הערה על ה-Verneinung", כלומר על ההזיה של האצבע הקטועה של איש הזאבים.

ניתן לומר על ההזיה, כפי שניגש אליה לאקאן, שהיא מעמידה בספק את הראשוניות של ההיסטוריזציה. היא מצביעה על השבר, על הפגם בהיסטוריזציה הראשונית.

ההזיה מוצגת כאן כתופעה שחמקה מן ההיסטוריה ומהתיקונים ההיסטוריים הסובייקטיביים, הסמנטיים, ומן האמת.

כדי להיות מסופר, ובנקודה זו לאקאן מרחיק לכת ב"דיסקורס של רומא", רכיב מסוים צריך לעבור הסמלה. אין היסטוריזציה ראשונית אלא אם קיימת הסמלה ראשונית.

בהישענו על האותיות בכתבי פרויד ועל המילים בהן פרויד השתמש, לאקאן מסיק שבהזייה חוזר תוכן שלא עבר הסמלה, שחמק מן ההסמלה הראשונית ובכך אינו ניתן להיסטוריזציה. מוצב כאן גבול שנעדר לחלוטין מן התצוגה הראשונית של לאקאן את הלא-מודע-היסטוריה.

ב"דיסקורס של רומא" ההיסטוריזציה נדמית כמרובת עוצמה, משל יכלה לספוג ללא שארית את הממשי באמת. ההזיה מעלה לבמה את ההתנהגות הלא מרוסנת של אלמנט שלא נפל לחוקיות של השרשרת המסמנית.

המונחים לבטא זאת, אם לשוב וליטול את ה-*Ververfung* הפרוידיאני ולתרגם אותו, יהיו סילוק, סירוב, הסרה, דחייה, וכך המכלול מתארגן. על הלוח שלנו ממוקמים ההיסטוריה והממשי. ההיסטוריה מניחה שהייתה הסמלה ראשונית ולפיכך השלילה מקבלת את צורת ההדחקה, בעוד שמה שהיה נתון לפעולה של הדחייה הוא ממשי. בצורה זו נאמר שאנו ממקמים מול ההיסטוריה את הפסיכואנליזה.

היסטוריה ו- הממשי

Hystoire

היסטוריה פסיכזה

הדחקה דחייה

דרך אגב, ניתן להפוך את הסכמה שהבאתי בפניכם ולומר שההזיה הינה הסימן לממשי שמתגבר על האמת, היא מסתמנת כבלתי ניתנת לצמצום באמת, ואף נאמר, ממשי המגיח באמת.

ממשי

אמת

בסופו של דבר, ההזיה היא תופעה של מפגן של ממשי המגיח באמת. ישנו צמד מנוגד נוסף שאף אותו יש למקם ושמופיע, שקיים בכל אופן בהערות של לאקאן - ההבדל בין ההוויה לעולם,

עולם 2 הוויה

זוהי התייחסות לדיון פילוסופי באותה תקופה בה לאקאן הציע להיות יותר בצידי של היידגר מאשר של סארטר.

לא הגעתי לשם, הוא מציין את שמו של מרלו-פונטי בהערה שלו, והוא בטוח שהדרך בה הוא מבנה את הדוקטרינה הראשונה שלו אודות ההזיה נמצאת ביחס לאנליזה הפנומנולוגית של ההזיה ואף של התפיסה ככלל.

הוא אפילו משתמש במונחים פנומנולוגים של אקט החשיבה [noèse] ותוכנה של המחשבה [noème], ה-*noèse* הינו הכוונה מצידו של הסובייקט, ה-*noèse* הינו תוכנה של ההזיה. זה אכן מה שהוא יפתח בחלק הראשון של הטקסט שלו "שאלה ראשונית לכל טיפול אפשרי בפסיכזה", טקסט שהוא לכל הפחות דיאלוג עם תחילת ספרו של סארטר *היישות והאין*. סארטר מנסה להציג את הוסרל החל מהמשפט של ברקלי *esse est percipi* - להיות, זה להיות נתפס. סארטר בונה את הטיעון שלו עם סוללת מונחים כמו *percipiens* ו-*perceptum*, ותמצאו אותם גם בשימושו של לאקאן ב"שאלה הראשונית" שלו.

ההוויה והעולם, לכל הפחות ההבדל ביניהם מצויין על ידי לאקאן כאשר הוא מנגיד את היחס של הסובייקט להוויה ואת היחס של הסובייקט לעולם. בואו נאמר שבאופן מובהק, היחס של הסובייקט להוויה הינו הפתיחה, ובכדי שתהיה פתיחה להוויה, צריך שיהיה סמל. נאמר באשר למה שהוא מן העולם, שמדובר על הבניה שפועלת על הפתיחה אל עבר ההוויה.

> הוויה 2 עולם

פתיחה הבניה

בכל מקרה, זה מגיע עד כדי כך שלאקאן מעלה על הפרק את הדיון של המחשבה על הקיום, כלומר על האקסיצנטיאליזם - נקרא לו בשמו - שם הוא רואה תהלוכה של החשיבה על ההוויה. הוא רואה

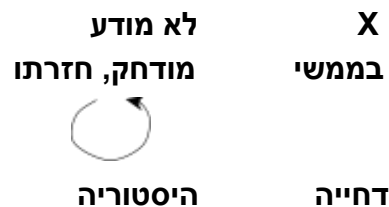
באקסיצנטיאליזם הסארטריאני והמרלו-פונטיאני תהלוכה לכיוון החשיבה ההיידגריאנית על ההוויה שמבלבלת משהו בין ההוויה לעולם, אם יותר לי לומר. באותה מידה, הוא משבח אצל פרויד, ולא ישוב לעשות זאת בכזו דרגה, הוא משבח אצל פרויד תובנה מטפיזית של בעיות. זהו שימוש מעט קלוש של המונח 'מטפיזי', אבל אנו מתייחסים אליו בכל זאת. יש לשמוע כאן שאנו לא נשארים בגבולות ההבניה של העולם אלא שמנסים למצוא את הפתח המקורי של ההוויה שכבר קיים, שכבר מצוי בגבול, שעושה גבול עם העולם.

> הוויה **עולם**
פתיחה **הבניה**

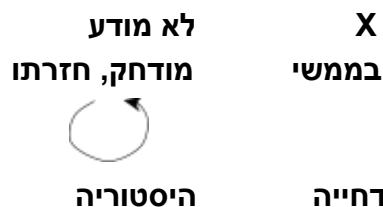
לפיכך, כמו שציינתי בפעם הקודמת ואני חוזר עכשיו, כאשר לאקאן מדבר על ההזיה, זה בכדי להבחין בינה לבין תופעות פרשניות, כלומר שההזיה היא ללא אחר. היא אינה נעשית עבור האחר, ואינה נקבעת על פי השיח שלו. לפיכך, היא איננה ניתנת למיקום. היא איננה ממוקמת באתר של האחר. יש לזכור להבדיל, הפרנויה מיוסדת על גבי יחס מוצק לשדה של האחר, ואף כמו שלאקאן יאמר מאוחר יותר, עיקרה בזיהוי ההתענגות בשדה זה, של האחר. מסיבה זו האחר יופיע שם כאקטיבי במיוחד והפרנויה נדמית כמסוגלת לספק את התמיכה למה שהוא הקשר החברתי, בעוד שההזיה מופיעה מחוץ לשדה של האחר.

בתיאור זה שעושה לאקאן החל מפרויד את ההזיה, אין יותר סיפור שנחוה, או חיים שנחווים כסיפור. להיפך: ישנו אירוע ללא יחס [קורלט] היכן שמופיעות הקורלציות, כאשר הן מופיעות, כמו מלאכת הטלאה [bric-à-brac] שנעשית כדי לכסות את ההזיה. ההזיה אינה נענית לחוקי השפה, בין אם זה הקישור או ההחלפה, והיא מופיעה כבלתי תלויה במשחק האינטרסובייקטיבי. אם נרצה לכן להבחין כאן בין שני תחומים, כמו המונח של הדחייה שצויין קודם, יהיה לנו מצד אחד את הלא-מודע היכן שחבוי המודחק ומה ששב מן המודחק, המודחק ושובו, חזרתו במימד של ההיסטוריה עם לולאות המשוב המסמניות שלה. מצד שני, יש לנו את ה-א בממשי שהוא דחוי, שאינו נענה לחוקים, ולכן, במובן מסוים הוא ממוקם כמו מקרה של חוסר-סימבוליזציה.

אם תרצו, מדובר בהפרעה ברצף שאין בידנו לתקן. במקרה זה, ל- "l'esp d'une hallucination" ככזה אין מבנה של מודחק. לפיכך, בדוגמא של איש הזאבים, הבנייתו של פרויד נשענת על מושג הסירוס ועל מה שיש בו כדי לרמז על האיום על האיבר הגניטלי. זה מניח שהסירוס עבור איש הזאבים כמו לעולם לא התרחש, כאילו שהסירוס הורחק מן הפתיחה אל ההוויה, כאילו שהלא מודע שלו לא מכיר מהתיאוריה המינית אלא את השלב האנאלי.

בנקודה זו מתפוגג ההבדל בין ההיסטוריה בה מתממשת חזרת המודחק לבין הממשי כתחום של מה שמתקיים מחוץ להסמלה.

באותו אופן שאני מדבר כאן על ההיסטוריה, אנחנו יכולים לפרוש מונחים אחרים: המובן, חוקי השפה וכן הלאה. מאידך, בצד השני ישנו ממשי מנותק מן הדיבור, ממשי שאינו מחכה לדבר מלבד הדיבור - אומר לאקאן בביטוי שהוא מדגיש באותיות מוטות - [ממשי ש]מדבר לבד. אנו יודעים כעת לתת את מלוא המשקל לאותו לבד [tout seul] שבביטוי זה. הלבד הוא שם תואר שמצביע על כך שאיננו ב-hystoire, איננו בהיסטוריה, איננו באני ואתה. להפך, אנחנו בצד של הבודד, ממשי שמדבר לבד, ולאקאן אף יוסיף שאנחנו יכולים לשמוע שם את רחשי הסמינר על הסינטום. רעש בו ניתן לשמוע הכל.

אפשר היה לומר שהסימלי נמצא בהחלט שם, בממשי, אבל רק בצורה החמרית והטהורה של הצליליות, צליל ללא משמעות, בדיוק כרחש. אוושה שקיימת טרם יתרוממו ההבניות של הסמלי, מאחר וניתן לשמוע שם הכל.

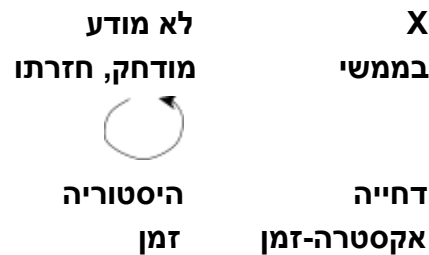
זה אינו נמצא בהתנסות, ואקרא אותה בכל זאת. ההתנסות לא מעידה על מסמן שנעדר, להבדיל מתופעה מוכרת שפריד עשה לה אנליזה - שיכחון של שם. לא מדובר על מסמן נעדר, להפך, מדובר על יצירת משמעות [signification] כל כך מוזרה שהסובייקט לא מסוגל לפרסם אותה לאחר. במיוחד לא לאחר שנמצא בדיוק לצידו, כפי שציינתי בפעם הקודמת.

אתם יכולים בכל זאת לקרוא שוב את עמוד 389: הסובייקט אכן מספר לפריד ש"כאשר היה בן חמש, הוא שיחק בגינה ליד האומנת שלו וחרץ חריצים בקליפה של אחד מעצי האגוז (אנו יודעים איזה תפקיד היה לו בחלום) [זהו עץ האגוז עליו מופיעים הזאבים בחלום של איש הזאבים]. הוא חרץ חריצים בקליפת עצי האגוז הללו. לפתע [לפתע, יש לשים לב שיש בכך חיתוך בזמן] - לפתע הוא הבחין, באימה שלא ניתן לתאר - [הנה האלם שמכה בסובייקט כאשר הממשי מגיח] - באימה שלא ניתן לתאר, [כן, לאקאן אף אומר בדיוק כך, אלם יוצא דופן atterré, כשהוא משתמש במונח atterré כנגזרת של אימה terreur, ידוע שהוא העיר על כך בסמינר שלו]. לפתע, הוא שם לב, באימה שלא ניתן לתאר שהוא חתר לעצמו את האצבע הקטנה של היד (הימנית או השמאלית? הוא אינו יודע) ושאצבע זו נשארה תלויה רק על שארית עור. הוא לא חש כל כאב, אלא דאגה גדולה. הוא העדיף שלא לומר שום דבר לאומנת שלו [מה שבא לידי ביטוי כאן באופן פסיכולוגי, זה הניתוק שלו מהאחר. כאן אנחנו במימד של ההסרה, ההרחקה מן המשאלה האינטרסובייקטיבית]. הוא העדיף שלא לומר שום דבר לאומנת שלו, שהייתה במרחק של כמה צעדים ממנו, והותיר את האצבע ליפול על הספסל [ניתן לתת את מלוא המשקל ל-להותיר ליפול הזה]. הוא נותן לה ליפול על הספסל ונותר כך, שוב לא מסוגל להביט על האצבע שלו. בסוף הוא נרגע, מתבונן היטב באצבעו ו- הביטו וראו! - היא הייתה שם ללא פגע."

לאקאן מדגיש את כל הרכיבים בתיאור הזה של פריד שמנסה, ולאקאן אף הוא מנסה לתפוס את ההרגשה המוזרה בה הסובייקט נמצא כמו נבלע [engouffré]. ההבניה שלו, ובמילה הבניה הכוונה היא שיש בה מידה של מרחק מן החומר ובו בזמן היא בעלת ערך,

הבניה זו נשענת על היחס לזמן עליו מעידה התנסות הזיתית זו. לאקאן רואה אותו כמי שנלקח, ומדגיש את האספקט של אי הרציפות בזמן. L'esp d'un laps בזמן, ומכאן המאפיין של הפגיעה בזמן. הוא מציג את הסובייקט כמי שמוצא את עצמו נסחף כמו בתוך משפך של זמן, וכל מה שהוא עושה זו בעצם רק חזרה, בזמן שני מאוחר יותר, אל מה שהוא קורא לו המשטח של הזמן המשותף. הוא מדגיש לכן את המאפיין החוץ-זמני של ההרגשה הקשורה להתנסות זו של ההזיה.

נוכל לומר שקיים זמן אותו יש להניח לצד ההיסטוריה, לא רק כרונולוגית, אלא זמן שאנו חיים אותו ברציפות קיומו בהיסטוריה, זמן מתמשך. במקרה הזה, יש לנו סוג של אקסטרה-זמן, והוא הזמן של ההפרעה הזמנית, ההפרעה ברצף הזמן.

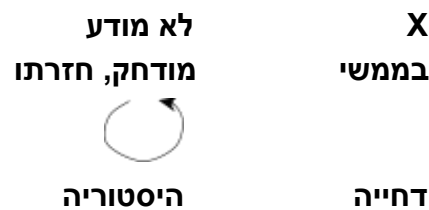

בכך לאקאן מציין שהסובייקט חושב שכבר סיפר את הסיפור הזה ולכן אינו מצליח למקם אותו בדיוק בזמן, סוג של כבר סופר. לעומת זאת הוא דווקא סיפר כמה פעמים על הקנייה של אולר כיס שביקש מדודו, אז אנחנו מניחים שמשם מגיע האלמנט הזה שכבר סופר, בדיוק כמו שעץ האגוז הוא ללא ספק מושאל - בזמן שני - מהעץ של הזאבים. אנחנו מוצאים כאן את הקרבה שלאקאן יוצר בין כבר סופר - כבר נראה, ומנסה למקם תופעות אלו בשולי ההתפרצות של הממשי מן הצד האחר של השבר. לאקאן מדבר על ההד הדמיוני [דמיוני מאחר שהסובייקט יכול לומר כבר סיפרתי, כבר ראיתי], הד דמיוני שמגיח כתגובה לנקודה במציאות - בגבול בו הוא הורחק מהסמלי.

אפשר לתאר זאת כמו תולדה בגבול של הדחייה, תופעה בשוליים, ולאקאן יפתח מאוחר יותר תופעות שוליים אלו, באופן מאוד מדויק החל מהמקרה של שרבר והתיאורים שהוא נותן לאותן תופעות. לאקאן יבחין שם בין תחושת המציאות לבין תחושת אי-מציאות וכפי שצינתי בפעם הקודמת, הוא ינגיד בין שני משלבים, היזכרות [remémoration] והבלחי זיכרון [réminiscence], והוא ייטול נושא זה שוב בסמינר על הסינטום.

הגענו עד הלום. תחושת המציאות - מדובר כאן בהגדרה צרה יותר של תחושת מציאות מזיכרון נשכח שחוזר ואומרים, זה כך, וזה היה כך.

תחושת מציאות עליה מדובר מורגשת ככזו, כלומר, היא נוצרת בתוככי הטקסט הסמלי המכונן את משלב ההיזכרות. בסכמה הקטנה שלנו, ההיזכרות ממוקמת כאן:

זמן אקסטרה-זמן הזכרות הבלחי זיכרון

מחד, ישנה הזכרות כאשר רכיב מסוים מוצא את ההיבור הסימלי שלו, ומאידך ישנם הבלחי זיכרון, עם המתאם שלהם לתחושת אי-מציאות, ולאקאן מתאר את רגע הבלחי הזיכרון כך: "תחושת אי-המציאות עונה לתצורות קדומות המופיעות על גיליונות הקלף הממוחזרים [palimpseste] של הדמיוני".

תצורות קדומות, יש להבין שאנו נמצאים במשלב שונה מזה של הזיכרון. להיפך, אנו נמצאים במשהו שהוא כבר שם לבד ובעצמו. תצורות קדומות אלו מופיעות כאשר הטקסט המופסק [כלומר מחוץ לטקסט הסמלי] חושף את המשענת של הבלחי הזיכרון.

המשענת להבלחי הזיכרון היא אם כן הרגע בו הסובייקט לא מסוגל להביא לידי ביטוי אמת באשר להתנסות שלו. מדוע להשתמש במונח הבלחי הזיכרון, על ההד האפלטוני שלו? משום שאפלטון ממקם את הבלחי הזיכרון בדיוק ביחס למה שהוא נצחי, ביחס למה שהוא מחוץ לזמן. נדמה שנחשף כאן, לאחר שההיבורים הסימליים קולפו ונשמטו, האקסטרה-זמן בעצמו.

לא מדובר כאן על הזכרות מאחר ואיננו מסוגלים למקם אותה בשום אופן מלבד הטלאת אנקדוטות קטנות שניתן היה לספר, או חלום שנחלם. אין זו אמת ואף לא שקר, אלא ממשי פשוט וטהור שנחשף במערומו.

אני מוצא שיש טעם להפריד שני מונחים אלו בתרשים זה, וכפי שאמרתי לכם, הם מובאים על ידי לאקאן שנים מאוחר יותר כשהוא מנסה למקם את הממשי כהמצאה, כתשובה סימפטומטית לפרויד. באותו אופן לאקאן מבחין כאן בין הסכיזופרן והפרנואידי: הוא יאמר שאצל הסכיזופרן כל הממשי הוא סמלי - ויש להבין מכך שכאילו כל הסמלי נמצא מחוץ להסמלה, זאת אומרת שיש מישור בו הסמלי מפסיק לייצר מובן, בו הסמלי מפסיק לספר סיפור, בו הסמלי הופך לרחש בו ניתן לשמוע הכל. זוהי נפילה של מימד אחד על השני: הסמלי מתמוטט על הממשי. מאידך, אצל הפרנואידי הוא מוצא את ההיזון החוזר [rétroaction], אותה תופעה, אותו מנגנון מסמני שמאפשר את המפנים ההיסטוריים. היזון חוזר בו התופעות האלמנטריות, הוא אומר, הן רק בגדר טרום-מסמנים.

לומר רק בגדר טרום-מסמנים משמעו שהן במצב המתנה למסמן שיפעיל אותן ויאפשר את הבנית הדליריום, בדיוק מכיוון שאצל הפרנואידי היחס לאחר נשמר ומלכתחילה מציית למבנים של הלא-מודע-היסטוריה. לאקאן אומר שהתופעות האלמנטריות הן רק בגדר טרום-מסמנים, כלומר שתופעות אלו אינן מהממשי במובן שהוא פיתח, הן אינן מנותקות מהסמלי. להפך, הן קיימות בסמלי כמו קוראות למובן שעתידי לבוא ולהעניק להן קשר למסמן אחר.

אנליזה זו של ההזיה היא אחד מהדברים היסודיים בהוראתו של לאקאן, אחד ממושגי היסוד בהוראתו. משלימה אותה האנליזה של ה-acting-out, בו היחס האוראלי הוא זה המשחק תפקיד של אלמנטים מורחקים, כמו במקרה של איש המוח הטרי, אשר שאלת הגניבה הספרותית רודפת אותו וביציאה מהאנליזה הוא הולך להתענג על המנה החביבה עליו, מוח טרי. לאקאן רואה במקרה זה התפרצות בממשי של מה שיש להניח שהוא יחס אורלי דחוי.

לעולם יהיה בין ה-acting out להגדרה של ההזיה פער, גם אם ברור במקרה זה שאין לסובייקט מושג במה מדובר במעשה הכפייתי שלו, אך אין ספק שזה נותר בקשר ליתר האופנים האפשריים של ההיבור הסמלי של המקרה. ל-acting out אין אותו מימד של הזיה. זה דמוי-הזיה, אם יותר לי לומר.

יש לתת את מלוא הדעת על נקודת הסיום של לאקאן. הוא פוסל את ההטמעה של אנליזת ההתנגדות [résistance] באנליזה של ההגנה [défense], ואנו מבינים שמה שנקרא התנגדות הוא ראשוני לשרשרת הסמלית בעוד שבהגנה מדובר על אוריינטציה יסודית של הסובייקט לעבר אלמנט שאינו מסמן. באותו אופן, אנחנו מכירים *in fine*, את ההבדל שלאקאן מציב בין סימפטומים המובנים במימד של הלא-מודע-היסטוריה לבין הדחפים, כולל הדחף האוראלי של איש המוח הטרי, המצויים בצידו של היחס של הסובייקט לממשי.

סימפטום	דחף
<u>התנגדות</u>	<u>הגנה</u>
לא מודע	X
מודחק, חזרתו	בממשי
	
היסטוריה	דחייה
זמן	אקסטרה-זמן
הזכרות	הבלחי זיכרון

אני רואה שמיציתי את הזמן שלי להיום, זה מאפשר לי לשלוח אתכם לקרוא את ההבניה שלאקאן עושה ב- *Sinthome* ובמיוחד בפרק המפתח, IX: "מן הלא מודע אל הממשי" היכן שהוא מציין בדיוק את הציפיות שלו מהמטאפורה של השרשרת הבורומאית, כלומר שהיא תבוא במקומה של המטאפורה הפרוידיאנית של האנרגטיות.

את זה יש לפתח, שם תפגשו שוב בהבדל בין הבלחי הזיכרון להזכרות, שהאחרונה ממוקמת בצד רשת המסמנים, שרשראות שנוצרות בסמלי, בעוד שהבלחת הזיכרון נותרת ללא התייחסות. אך שימו לב, בכל זאת בעמוד 131, ברגע שהוא מתחיל את השיעור, לאקאן טרם העז לומר הלא-מודע כממשי. הוא מציב את הלא-מודע באופן כבעבר, הוא ממקם אותו בצד זה, ואינו קורא לו לא-מודע-היסטוריה, זהו לא-מודע-ידע שנשאר קשור לצמד S1- S2 והתחלופות שלו, לא מודע כמפורש. רק ברגע מסוים, בדיעבד, לאקאן ימקם את הלא-מודע כממשי, כלומר במימד אחר מאשר זה.

סימפטום	דחף
<u>התנגדות</u>	<u>הגנה</u>
לא מודע-ידע	X
מודחק, חזרתו	בממשי
	
היסטוריה	דחוי
זמן	אקסטרה-זמן
הזכרות	הבלחי זיכרון

אסיים עם מילה נוספת. בדיוק מכיוון שניתן להתייחס ללא מודע כממשי, לאקאן מגדיר את סוף האנליזה בטקסט האחרון שלו - קודם כל על ידי הסיפוק שהוא מביא לסובייקט, מאחר ולא נותר דבר אחר החל מהרגע שבו צמצמנו את האספקט התקשורתי והטרנספרנציאלי של האנליזה. לאקאן הראשון יכול היה לדבר על סיפוק, הסיפוק של האחד כלול בסיפוק של כולם. מה שנגלה בפניו כאשר הוא כתב את הטקסט הקצר הזה, היה טפל ומלאכותי. לא מודע זה, של האמת השקרנית, אפשר לומר שזהו פיתוח של ידע. לאקאן דיבר בסמינר *עוד* על פיתוח של ידע על השפה, במידה שהבללשון - במילה אחת - זו השרשרת הסמלית ושלושת המימדים שלה מצומצמים לממשי, מצומצמים לרחש שזה עושה, אם לומר זאת כך. במידה זו ניתן לומר על הלא מודע הטרנספרנציאלי, לא מודע שמתפתח באנליזה, שזהו פיתוח של ידע על הממשי. זהו.

נתראה בשבוע הבא באמפיתאטרון T.

להתראות בקרוב.

סוף השיעור השלישי של ז'אק-אלאן מילר מה- 29 בנובמבר 2006.

תורגם מהצרפתית על ידי נעה פרחי.

